

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики та математичних методів в економіці
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 051 «Економіка»
за освітньою програмою «Бізнес-економіка та аналітика»
на тему: «Статистична оцінка фінансових результатів суб'єктів
підприємницької діяльності»

Виконавець:

студент _____ факультету

Білоус Михайло Віталійович _____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Погорелова Тетяна Валеріївна _____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Фінансові результати суб'єктів підприємницької діяльності є ключовим показником економічної ефективності, конкурентоспроможності та резильєнтності бізнесу, особливо в умовах нестабільного економічного середовища України. Починаючи з 2014 року, підприємницький сектор країни зазнав значних потрясінь через гібридну війну, пандемію COVID-19 та повномасштабне вторгнення 2022 року, які спричинили руйнування інфраструктури, скорочення робочих місць, порушення логістичних ланцюгів і зростання інфляційних процесів. У таких умовах статистична оцінка фінансових результатів набуває стратегічного значення для виявлення тенденцій, оцінки впливу зовнішніх факторів і розробки заходів для підтримки бізнесу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу фінансових результатів різних груп суб'єктів підприємництва – юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців – для визначення їхньої здатності адаптуватися до криз, а також для розробки рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Дослідження фінансових результатів має важливе значення для соціально-економічного розвитку України, оскільки суб'єкти підприємництва, особливо малий і середній бізнес, відіграють ключову роль у створенні робочих місць, формуванні податкових надходжень і стимулюванні економічного зростання. Враховуючи регіональну диференціацію, вплив воєнних дій і глобальні економічні тенденції, аналіз фінансових результатів дозволяє оцінити потенціал різних секторів економіки, таких як промисловість, торгівля, ІТ та сільське господарство, і визначити пріоритетні напрями державної підтримки. Крім того, врахування інноваційних підходів, таких як цифровізація та впровадження штучного інтелекту, є необхідним для забезпечення сталого розвитку підприємницького сектору в умовах сучасних викликів.

Метою роботи є статистична оцінка фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та розробка рекомендацій щодо їх оптимізації в умовах воєнного часу. Для досягнення мети необхідно виконати такі завдання:

- визначити сутність і класифікацію категорії «фінансовий результат» та охарактеризувати її призначення в економічному аналізі діяльності суб'єктів підприємництва.

- оцінити роль фінансових результатів у процесі статистичної оцінки діяльності суб'єктів підприємництва з використанням статистичних методів аналізу.

- дослідити методологію розрахунку показників фінансового результату, включаючи рентабельність і чистий прибуток, з урахуванням стандартів фінансової звітності.

- проаналізувати сучасний стан підприємницького середовища в Україні, враховуючи вплив зовнішніх факторів і регіональну диференціацію.

- оцінити фінансове становище суб'єктів підприємництва за показниками обсягу реалізації, доданої вартості та зайнятості.

- провести порівняльний аналіз фінансових результатів юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців за 2014–2023 роки.

- оцінити тенденції формування чистого прибутку суб'єктів підприємницької діяльності з урахуванням галузевої та розмірної структури.

- розробити прогноз динаміки фінансових результатів суб'єктів підприємництва на 2024–2026 роки

- запропонувати шляхи оптимізації фінансових результатів суб'єктів підприємництва в умовах війни

Об'єктом дослідження є процес формування та оцінки фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності.

Предметом дослідження є статистична оцінка фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності в Україні в умовах економічної нестабільності.

Методи дослідження. У роботі використано комплексний підхід, що включає аналіз статистичних даних для оцінки поточного стану та тенденцій фінансових результатів суб'єктів підприємництва. Застосовано економіко-математичні методи, зокрема регресійний аналіз, модель ARIMA та факторний аналіз, для прогнозування фінансових результатів і оцінки впливу ключових факторів, таких як обсяг реалізації, інфляція та державна підтримка. Порівняльний метод використано для зіставлення фінансових результатів різних груп суб'єктів (юридичних осіб і ФОПів) та секторів економіки. Метод трендового аналізу дозволив виявити довгострокові тенденції формування чистого прибутку, а сценарний підхід – оцінити можливі сценарії розвитку в умовах невизначеності.

Інформаційною базою дослідження є офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, зокрема звіти про фінансові результати суб'єктів господарювання, дані про зайнятість, додану вартість і обсяги реалізації за 2014–2023 роки. Використано інформацію з публікацій Міністерства економіки України, а також регіональні показники, що відображають діяльність бізнесу в різних областях, зокрема Києві, Львівській, Дніпропетровській, Донецькій і Херсонській. Важливими джерелами є наукові статті, монографії та матеріали конференцій, що досліджують фінансові результати, резильєнтність бізнесу та економічний розвиток України. Додатково використано дані з економічних звітів, аналітичних матеріалів Forbes Україна, порталу «Дія.Бізнес» та інших відкритих джерел, що стосуються підприємницької діяльності, релокації бізнесу та державної підтримки.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел (50 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 81 сторінок, основний зміст викладено на 68 сторінках. Робота містить 14 таблиць і 4 рисунків, що ілюструють ключові аспекти аналізу фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності.

Публікації. за результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано статтю «Методичні підходи до оцінки фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності» в та тези «Трансформація чинників впливу на фінансовий результат вітчизняних підприємств в умовах війни» на Міжнародній науково-практичній конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи статистичного аналізу фінансових результатів підприємницького сектору України» розглянуто сутність та призначення категорії «фінансовий результат», його роль у статистичній оцінці діяльності

суб'єктів підприємництва, а також методологію розрахунку ключових показників, таких як чистий прибуток і рентабельність. Систематизовано підходи до класифікації фінансових результатів за різними критеріями та визначено їх функції (оціночна, стимулююча, контрольна, інформаційна).

У другому розділі «Статистичний аналіз фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності України за період 2014–2023 рр.» охарактеризовано сучасний стан підприємницького середовища в Україні, оцінено фінансове становище суб'єктів за показниками обсягу реалізації, доданої вартості та зайнятості, а також проведено порівняльний аналіз фінансових результатів юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців. Виявлено високу вразливість мікропідприємств до криз та стійкість великих підприємств, зокрема в ІТ-секторі.

У третьому розділі «Оцінка основної тенденції формування фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності України» проаналізовано тенденції формування чистого прибутку за 2019–2023 рр., розроблено прогноз динаміки фінансових результатів на 2024–2028 рр. за базовим, оптимістичним і песимістичним сценаріями, а також запропоновано шляхи оптимізації фінансових результатів в умовах війни. Заходи включають зниження витрат через цифровізацію, диверсифікацію доходів шляхом експорту, релокацію бізнесу, впровадження інновацій і управління фінансовими ризиками, що здатні підвищити чистий прибуток на 5–25%.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Класифікація фінансових результатів за критеріями, такими як зв'язок із господарською діяльністю, види діяльності, період формування, характер оподаткування та використання, дозволяє деталізувати їх структуру та оцінити вплив на економічні процеси. Теоретичні підходи до їх визначення, включаючи бухгалтерський, економічний та управлінський, забезпечують комплексне розуміння сутності фінансових результатів, підкреслюючи їх значення як показника економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

2. Використання статистичних методів, таких як регресійний, кластерний чи трендовий аналіз, дозволяє виявити закономірності, оцінити ризики та розробити стратегії розвитку. Цифрові технології, зокрема Big Data та штучний інтелект, підвищують точність і оперативність аналізу. Однак обмеження, пов'язані з якістю даних і ретроспективним характером фінансових результатів, вимагають інтеграції нефінансових показників для комплексної оцінки. У глобальному контексті фінансові результати сприяють міжнародному порівнянню та оцінці макроекономічних тенденцій, що підкреслює їх значення для економічного аналізу.

3. Методологія розрахунку показників базується на даних фінансової звітності, використовуючи методи факторного, порівняльного та економетричного аналізу для оцінки ефективності господарської діяльності. Рентабельність, зокрема ROS, ROA, ROE, рентабельність виробництва та продукції, є ключовим інструментом аналізу, кожен з яких має специфічну методологію розрахунку, що враховує особливості діяльності підприємства. Застосування моделей, таких як Дюпона чи VaR, дозволяє поглибити аналіз, виявляючи вплив структури капіталу, оборотності активів чи

ринкових ризиків. Цифровізація, аудит і врахування нефінансових факторів, таких як екологічна стійкість, забезпечують адаптацію методології до сучасних викликів. У глобальному контексті уніфіковані показники, як EBITDA, сприяють порівнянню фінансових результатів, підкреслюючи універсальність і практичну цінність методології.

4. Підприємницьке середовище в Україні характеризується високою адаптивністю та динамічністю, попри значні виклики, спричинені гібридною війною з 2014 року, пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням 2022 року. Малий і середній бізнес, зокрема мікропідприємства, які становлять 78–83% суб'єктів господарювання, відіграють ключову роль у створенні робочих місць і формуванні податкових надходжень. Релокація бізнесу із зон бойових дій, зростання кількості ФОПів у безпечних регіонах, таких як Київ і Львівська область, та розвиток секторів торгівлі, IT і б'юті-індустрії свідчать про здатність підприємців адаптуватися до криз. Державна підтримка через програми кредитування та цифрові інструменти, як-от платформа «Дія», сприяє стабілізації бізнес-середовища, однак регіональна нерівність і безпекові ризики залишаються серйозними викликами для сталого розвитку.

5. Фінансове становище суб'єктів підприємництва в Україні відображає їхню високу вразливість до криз, але також здатність до відновлення. У 2014–2023 роках кількість суб'єктів господарювання зросла з 1,6 млн. до 1,91 млн., хоча повномасштабне вторгнення призвело до скорочення у 2022 році. ФОПи, які домінують у структурі (84% у 2023 році), зазнали значного падіння обсягів реалізації (з 1373,0 млрд. грн у 2021 році до 118,5 млрд. грн у 2023 році), тоді як підприємства зберегли відносну стабільність. Промисловість і IT-сектор демонструють високий фінансовий потенціал завдяки інноваціям і експортній орієнтації, тоді як торгівля та послуги залишаються вразливими через залежність від локального попиту. Державна підтримка, включаючи зниження податків і спрощення процедур через «Дію», сприяє стабілізації, але регіональна нерівність і зовнішні економічні ризики потребують комплексних рішень.

6. Порівняльний аналіз фінансових результатів за 2014–2023 роки виявив значну диференціацію між підприємствами та ФОПами. Підприємства, особливо промислові, забезпечують 34–35% реалізованої продукції та демонструють вищу продуктивність праці (2,262 млн. грн/ос у 2023 році) порівняно з ФОПами в торгівлі (0,155 млн. грн/ос). ФОПи, які переважають у торгівлі (43,8% зайнятих у 2023 році), зазнали критичного скорочення обсягів реалізації (з 1373,0 млрд. грн у 2021 році до 118,5 млрд. грн у 2023 році) через воєнні фактори, такі як логістичні перебої та зниження попиту. Регіони з вищим рівнем безпеки, як Київ і Львівська область, демонструють кращі фінансові результати. Впровадження інновацій і державна підтримка, зокрема через кредитування та цифровізацію, є ключовими для підвищення резильєнтності та конкурентоспроможності обох груп суб'єктів.

7. Аналіз тенденцій формування чистого прибутку суб'єктів підприємницької діяльності в Україні за 2019–2023 роки виявив значний вплив зовнішніх криз, зокрема повномасштабного вторгнення 2022 року, яке спричинило скорочення прибутку на 57,8% порівняно з 2021 роком. Найбільш вразливими виявилися мікропідприємства (-45,81%), тоді як великі підприємства продемонстрували вищу стійкість (-25,94%).

Галузевий аналіз показав зростання прибутку в ІТ-секторі (+13,59%), натомість торгівля, промисловість, сільське господарство та будівництво зазнали втрат через логістичні перебої та зростання витрат. Трендовий аналіз за моделлю лінійного тренду ($y = 331.84 - 22.45t$) підтвердив середньорічне зниження прибутку на 22,45 млрд. грн, але зростання в 2023 році (+27,5% порівняно з 2022 роком) вказує на початок відновлення. Державна підтримка, інновації та експортна орієнтація ІТ-сектору є ключовими драйверами стабілізації, тоді як інфляція, девальвація гривні та регіональна нерівність залишаються обмежувачими факторами.

8. Прогноз динаміки фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності в Україні на 2024–2028 роки, заснований на моделі лінійного тренду ($y = 331.84 - 22.45t$) та сценарному підході, демонструє залежність від економічних і політичних умов. У базовому сценарії чистий прибуток знижуватиметься з 197,14 млрд. грн у 2024 році до 107,34 млрд. грн у 2028 році через тривалий вплив криз і повільне відновлення. Оптимістичний сценарій передбачає зростання до 128,81 млрд. грн до 2028 року за умов припинення війни, залучення інвестицій і стабілізації гривні. Песимістичний сценарій прогнозує скорочення до 91,24 млрд. грн через ескалацію конфлікту, високу інфляцію (15–25%) і девальвацію. ІТ-сектор залишатиметься ключовим драйвером зростання (+10–15% щороку в базовому сценарії), тоді як торгівля, промисловість і сільське господарство залежатимуть від логістичної стабільності та експортних ринків. Державні програми кредитування, податкові пільги та релокація бізнесу в безпечні регіони (Київ, Львівська область) сприятимуть відновленню, але регіональна нерівність, особливо в прифронтових зонах, і зовнішні ризики залишаться суттєвими обмеженнями.

9. Оптимізація фінансових результатів в умовах війни передбачає зниження витрат через автоматизацію та енергоефективність, диверсифікацію доходів шляхом експорту й онлайн-торгівлі, використання державної підтримки, релокацію бізнесу в безпечні регіони, впровадження інновацій, зокрема штучного інтелекту, та управління фінансовими ризиками через хеджування й страхування. Ці заходи здатні підвищити чистий прибуток на 5–25%, з найбільшим ефектом у ІТ, торгівлі та промисловості. Синергетичний підхід, що поєднує цифровізацію, експортну орієнтацію та державну підтримку, забезпечує максимальну фінансову стійкість, створюючи основу для адаптації бізнесу до воєнних умов і сталого економічного розвитку України.

АНОТАЦІЯ

Білоус М.В. «Статистична оцінка фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

«051 «Економіка»»

за освітньою програмою ««Бізнес-економіка та аналітика»».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес формування та оцінки фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності.

У кваліфікаційній роботі систематизовано теоретичні основи статистичного аналізу фінансових результатів, проаналізовано методологію їх розрахунку, включаючи рентабельність і чистий прибуток, та оцінено сучасний стан підприємницького середовища в Україні за 2014–2023 роки. Проведено порівняльний аналіз фінансових результатів юридичних осіб і ФОПів, виявлено тенденції формування чистого прибутку з урахуванням впливу криз (війна, пандемія). Розроблено прогноз динаміки фінансових результатів на 2024–2028 роки за трьома сценаріями (базовий, оптимістичний, песимістичний) із застосуванням лінійного тренду та сценарного підходу. Запропоновано заходи оптимізації фінансових результатів, включаючи зниження витрат, диверсифікацію доходів, релокацію бізнесу, впровадження інновацій і управління ризиками, з оцінкою їх економічного ефекту.

Ключові слова: *фінансові результати, чистий прибуток, рентабельність, статистичний аналіз, підприємництво, прогнозування, оптимізація, воєнні умови..*

ANNOTATION

Bilous M.V. "Statistical Assessment of Financial Performance of Entrepreneurial Entities".

Qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in specialty
051 «Economics»

for the educational program “Business Economics and Analytics”.
Odessa National University of Economics. – Odesa, 2025.

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of the study is the process of formation and assessment of financial performance of entrepreneurial entities.

The qualification work systematizes the theoretical foundations of statistical analysis of financial performance, analyzes the methodology for calculating key indicators, including profitability and net profit, and evaluates the current state of the entrepreneurial environment in Ukraine over 2014–2023. A comparative analysis of the financial performance of legal entities and individual entrepreneurs is conducted, identifying trends in net profit formation under the influence of crises (war, pandemic). A forecast of financial performance dynamics for 2024–2028 is developed using three scenarios (baseline, optimistic, pessimistic) based on linear trend modeling and a scenario approach. Measures to optimize financial performance are proposed, including cost reduction, income diversification, business relocation, innovation implementation, and risk management, with an assessment of their economic impact.

Keywords: *financial performance, net profit, profitability, statistical analysis, entrepreneurship, forecasting, optimization, wartime conditions.*